מתני׳ [א]הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותים [ב]מאוכלי שום אסור בישראל ואסור בכותים [ג]מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים: **גמ׳** מאי שובתי שבת אילימא ממקיימי שבת מאי איריא בכותים אפילו עובדי כוכבים נמי אלא ממצווים על השבת אי הכי אימא סיפא מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים אמאי והא מצווים נינהו (א) אמר אביי מצווה ועושה קתני בתרתי בבי קמייתא ישראל וכותים מצווין ועושין עובדי כוכבים ההוא דעבדי עושין ואינם מצווין בעולי ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין ואינם עושין: **מתני׳** [ד]קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל ואסור בעובדי כוכבים: **גמ׳** וישראל מי נפיק מכלל בני נח כיון דאיקדש אברהם איתקרו על שמיה: **מתני׳** [ה]שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים: **גמ׳** והאיכא ישמעאל [1]כי ביצחק יקרא לך זרע כתיב והאיכא עשו [ו]ביצחק [ז]ולא כל יצחק: **מתני׳** [ח]שאיני נהנה [ג]מישראל [ט]לוקח ביותר ומוכר בפחות שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר [ד]ואין שומעין לו שאיני נהנה להן והן לי יהנה לעובדי כוכבים: **גמ׳** [ה]אמר שמואל [ט]הלוקח כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב אלמא קסבר הנאת לוקח היא תנן שאיני נהנה מישראל מוכר בפחות אבל שוה בשוה לא ואי הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה מתני׳ בזבינא דרמי על אפיה אם כן אימא רישא לוקח ביותר ועוד אימא סיפא שישראל נהנין לי [לוקח בפחות] ומוכר ביותר ואי בזבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה סיפא בזבינא חריפא אי הכי לוקח בפחות אפילו שוה בשוה אלא

מתני׳

רש"י

מתני׳ משובתי שבת. מאותן שמשמרין שבת: **אסור בכותים.** שהן כמו כן משמרין שבת: **מאוכלי השום.** בלילי שבת: **אסור בישראל.** דישראל רגילין לאכול שום (ב״ק פב.) מפני עונה שמקיימין מערב שבת לערב שבת ומרבה להם הזרע כדאמר אשר פריו יתן בעתו[ו] אלו תלמידי חכמים המשמשין מטותיהן מערב שבת לערב שבת (כתובות סב:): **ואסור בכותים.** שהם נמי אוכלים שום בלילי שבת: **ומותר בכותים.** שהן אינן עולין לירושלים אלא להר גריזים: **גמ׳ אפי׳ עובדי כוכבים נמי.** אי משמרין שבת יהא אסור בהן: **אלא.** מאי שובתי שבת אותן דמצווין על השבת דהיינו ישראל וכותים הן מצווין על השבת מפני שהן גרים אבל עובדי כוכבים אע״פ שמשמרין שבת אינן מצווין: **ומותר בכותים ואמאי הא מצווין נינהו.** נמי לעלות לירושלים: **אלא אמר אביי.** מאי משובתי שבת מצווה ועושה קתני: **בתרתי בבי קמייתא.** בשבת ושום: **ישראל וכותים מצווין ועושין.** ואסור בהן: **ועובדי כוכבים** (ב) **עבדי אבל אינן מצווין.** לפיכך מותר: **בהך דעולי ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין ואינן עושין.** להכי מותר בהן: **מתני׳ שאיני נהנה לבני נח.** שלא יהנה מכל בני נח שכל העולם יצאו מבני נח: **גמ׳ כיון דאיקדש אברהם.** בחלקו של הקב״ה: **איתקרו.** ישראל על שמיה דאברהם ולא על שם בני נח: **הא איכא ישמעאל.** דזרע אברהם הוא והוא מן העובדי כוכבים: **יקרא לך זרע.** ובאותו זרע קנדר: **ולא כל יצחק.** ועשו אינו נקרא זרע יצחק להכי מותר בעובדי כוכבים: **מתני׳ שאיני נהנה מישראל לוקח מהן ביתר ומוכר להם בפחות.** כלומר בזול ונמצא שאינו נהנה מהן: **שישראל.** לא יהו נהנין ממנו מוכר להן ביוקר דהשתא אין נהנין ממנו: **ואין שומעין לו.** שלא ימצא אדם שיהא שומע לו בדבר זה שבשביל נדרו (ג) מוכר לו בזול ויקח ממנו ביוקר: **גמ׳ הלוקח כלי מבית האומן לבקרו.** אם יפה יתן לו דמיו ואם לאו שיחזיר לו כליו (ד) כמו כלי זכוכית: **ונאנס מידו.** שנשבר חייב לוקח לשלם לו: **אלמא**(ה) **הנאת לוקח היא.** דהנאה ללוקח במקחו יותר משל מוכר הלכך חייב דגמר ומקני נפשיה בההיא הנאה שמניחו לבקרו [ז]והוי כנושא שכר ונתחייב באונסין: **אבל שוה בשוה.** אינו יכול [למכור]. ואי ס״ד הנאת לוקח היא הקונה חפץ ולא הנאת המוכר אפי׳ שוה בשוה נמי יהא יכול למכור דלא הוי הנאת מוכר אלא הנאת לוקח: תריץ דמתניתין דמשמע שוה בשוה לא: **בזבינא דרמי על אפיה.** עיסקא בישא דלא קפיץ עליה זבינא ודומה לו כמי שמונחת על פניו ועכשיו כשמוכרה שוה בשוה הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח (ו) הלכך מוכר בפחות אבל שוה בשוה לא: **אימא רישא.** דההיא לוקח ביותר ודייקינן מינה הכי נמי אבל שוה בשוה לא אינו לוקח אלמא הנאת לוקח הוי דאי הנאת מוכר אפילו שוה בשוה נמי הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח ובהכי יכול ליקח מהן דאכתי לית ליה הנאה בהנהו זביני: **ועוד אימא סיפא קונם שישראל נהנין לי.** כלומר שלא יהו ישראל נהנין (ז) לי ממני לוקח בפחות ומוכר ביתר אבל שוה בשוה לא: **ואי בזבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה.** נמי יהא יכול למכור דהא הנאת המוכר ולא הנאת לוקח היא: **סיפא בזבינא חריפא.** בסחורה דקפיץ עלה זבינא דשוה בשוה הוי הנאת לוקח ולא הנאת מוכר הלכך מוכר ביוקר: **אפילו שוה בשוה נמי.** יהא לוקח המדיר דהא הנאת לוקח היא ולא הנאת מוכר ולא (ח) יהא הך נהנה ממנו:

מתני׳

ר"ן

אפי׳ עובדי כוכבים נמי. כלומר ה״ל למתני אסור במקיימי השבת כדי שיהו בכלל כל העובדי כוכבים השובתים: **אמר אביי מצווה ועושה קתני.** כלומר שאין בכלל דבריו אלא מצווין ועושין: **בתרתי קמייתא.** דהיינו שביתת שבת ואכילת שום ישראל וכותים מצווין ועושין: **מתני׳ קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל.** ואע״ג דישראל נמי בני נח נינהו כיון דאיתקדש אברהם אבינו איקרו על שמיה ולא על שם נח: **שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים.** דאפי׳ בני ישמעאל ועשו לא מיקרו זרע אברהם כדמפ׳ בגמרא: **שאיני נהנה לישראל לוקח ביתר.** כדי שלא יהנה מהם במה שהוא לוקח: **ומוכר בפחות.** כדי שלא יהנה מהם במה שהוא מוכר. דמתניתין מוקמינן לה בגמרא בזבינא מליעתא דאיכא הנאת לוקח ומוכר כל שהוא נמכר שוה בשוה. וכי אמרי׳ דבפחות וביתר שרי דוקא כשאסר על עצמו שלא יהנה מישראל דבכי ה״ג לא מתהני מינייהו אבל אי אסר על עצמו נכסיהם אפי׳ לקח שוה מנה במאתים אסור להנות ממקחו שנדרו כבר חל על נכסיהם: **שישראל נהנים לי.** כלומר שאסר הנאתו על ישראל: **לוקח בפחות ומוכר ביתר ואין שומעין לו.** כלומר אין לו תקנה ליקח ולמכור לישראל אלא א״כ יקח בפחות וימכור להם ביותר כדי שלא יהנו ממנו אבל אין שומעין לו בני אדם להפסיד ממונם. ואית דגרסי אי שומעין לו בחיריק כלומר אם שומעים לו אבל בלאו הכי לית ליה תקנתא ואפי׳ בנכסים שקנה לאחר נדרו דאע״ג דקיי״ל דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו הני מילי כשאוסר בפירוש דבר שלא בא לעולם כפירות דקל או פירות שעתיד לקנות א״נ באומר נכסי עליך שאינו אסור אלא באותן נכסים שהיה לו באותה שעה א״נ בחלופיהן משום דכגדולין דמו והיא גופה איבעיא לן לקמן בפרק השותפים (דף מז.) אבל באוסר הנאתו על חבירו כיון דאיסורא בהנאה דידיה תליא ואיהו הא איתיה בעולם נמצא שאם ימכור למודרים נכסים שקנה לאחר מכאן שוה בשוה הרי הוא מהנה אותן הלכך אסור: **שאיני נהנה להם והם לי יהנה לעובדי כוכבים.** כתב הרא״ה ז״ל דהא קמ״ל דלא תימא כיון דהכי נדר אי אפשר לו לעמוד בנדרו והוה ליה כי ההיא דאמר לעיל בפרק ואלו מותרין (דף טו.) שבועה שלא אישן שלשה ימים מכין אותו ויישן לאלתר והכי נמי נימא דיהנה לאלתר דדבר שאי אפשר לעמוד בו הוא קמ״ל דלא כיון דאיכא תקנתא בעובדי כוכבים אע״פ שהיא תקנה רחוקה לו: **גמ׳ אמר שמואל הלוקח כלי מן התגר ונאנס בידו חייב הנאת לוקח היא.** אוקמינן התם בפ׳ הספינה (ב״ב פח.) בדקיצי דמיה הלכך סמכא דעתיה דלוקח שאם רצה לנקחן הרשות בידו וכיון שכן חייב באונסין דבמקח כל הנאה ללוקח היא ולא למוכר והוה ליה (ט)כשמואל דמשום דכל הנאה שלו חייב באונסין והכי דהכא לא חש לפרושי דהא דשמואל דוקא בדקיצי

דמיה

מסורת הש"ס

א) [פי׳ הר״ן על משנה זו תמצא לעיל ל.], ב) [סנהדרין נט:], ג) [צ״ל לישראל כדאיתא במשנה שבמשניות], ד) [בפסה״מ הגי׳ אם], ה) ב״ב פז:, ו) [תהלים א], ז) רש״א הגיה ולא הוי, ח) צ״ל כשואל,

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם אַל יֵרַע בְּעֵינֶיךָ עַל הַנַּעַר וְעַל אֲמָתֶךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע: בראשית כא יב

הגהות הב"ח

(א) גמ׳ והא מצווין נינהו אלא אמר אביי וכו׳ ועובדי כוכבים ההנהו דעבדי עושין ואינם מלווין: (ב) רש״י ד״ה ועובדי כוכבים ההנהו דעבדי עושין אבל אינן מלווין לפיכך מותר ובהך דעולי כצ״ל והד״א: (ג) ד״ה ואין שומעין וכו׳ שבשביל נדרו יהא מוכר: (ד) ד״ה הלוקח וכו׳ לו כליו הס״ד ואח״כ מ״ה ונאנס בידו שנשבר כמו כלי זכוכית הס״ד ואח״כ מ״ה חייב לוקח: (ה) ד״ה אלמא קסבר הנאת: (ו) ד״ה תריץ וכו׳ בשוה לא הס״ד ואח״כ מ״ה בזבינא וכו׳ הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח נמי איכא הלכך מוכר בפחות: (ז) ד״ה ועוד אימא וכו׳ שלא יהו ישראל נהנין ממני לוקח כצ״ל ותיבת לי נמחק: (ח) ד״ה אפילו וכו׳ ולא יהו הנך נהנין:

גליון הש"ס

מתני׳ לוקח ביותר. עיין לקמן דף מג ע״א: בהר״ן ד״ה אמר שמואל והו״ל כשמואל. כשואל. ועיין בהר״ן פ״ק דמסכת ע״ז דף שלג ע״ב וצ״ע:

פירוש הרא"ש

מאוכלי השום. מעשרה תקנות שתקן עזרא שיהו אוכלים שום בערב שבת שהוא מרבה את הזרע ובליל שבת זמן עונת ת״ח: מותר בכותים. שאינן עולים לרגל אע״פ שמדאורייתא הוא שהם שונאים את ירושלים והר גריזים בחרו להם במקום ירושלים: **מאי איריא** כותיים **אפילו** עובדי כוכבים נמי. אם יש עובדי כוכבים או יחידים שנהגו לשמור את השבת: מותר בישראל. שנקראים זרע אברהם ויצאו מכלל בני נח: מתני׳ ואסור בעובדי כוכבים. אפי׳ אותם שהם מזרע אברהם: גמ׳ יתקרו על שמיה דאברהם. דכתיב (ישעיה מא) זרע אברהם אוהבי: מתני׳ אסור בישראל. וגרים נמי בכלל זרע אברהם נינהו דכל שומרי התורה בכלל זרעו הם כי הוא היה תחילה לגרים וכתיב כי אב המון גוים נתתיך בתחלה אב לארם ועתה אב לכל הגוים (ברכות דף יג.): ומותר בעובדי כוכבים. ואפילו הם מזרע אברהם כך מפרש בגמרא: שאיני נהנה לישראל. וישראל לאו דוקא דהמ״ל הנודר הנאה מחבירו לוקח ממנו בפחות כו׳ אלא מדנקט ברישא לזרע אברהם נקט נמי לזרע ישראל: **אין שומעין לו.** כדי נקטיה ואית דגרסי אם שומעין לו: גמ׳ הלוקח כלים מן התגר. לרבותא נקט תגר אף ע״פ דפרנסתו במקח וממכר מיקרי הנאת לוקח ולא הנאתו: **אלמא הנאת לוקח הוה.** ולא הנאת מוכר דמחייבת לו באונסין כמו שואל שכל ההנאה שלו כל ימי שאלתו ולא למשאיל: **ואי הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה נמי.** שהרי אין המוכר נהנה כלום: **בזבינא** דרמי על **אפיה.** מקח שאין לו קופצים וכל ההנאה של מוכר היא ומיהו כשמוכרו בפחות אינו נהנה דכולי האי לא רמי על אפיה: **אימא רישא לוקח ביותר.** דמשמע הא שוה בשוה לא וכיון דהוה זבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה נמי דכל ההנאה של מוכר היא וכן סיפא דקתני שישראל נהנין לי מוכר ביותר אפילו שוה בשוה נמי שאין כאן הנאה ללוקח: **סיפא בזבינא חריפא.** דכל ההנאה ללוקח היא ומיהו כי זבין ביותר לית ליה הנאה: **אפילו שוה בשוה** נמי. אין כאן הנאה למוכר:

עין משפט נר מצוה

סב א מיי׳ פ״ט מהל׳ נדרים הלכה כ סמג לאוין רמב טוש״ע י״ד סי׳ ריז סעי׳ לח:
[ב טור י״ד סי׳ ריז]:
סג ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף לט:
סד ד ה ו ז מיי׳ שם הל׳ כ וכא טוש״ע שם סעיף מ:
סה ח מיי׳ פ״ז מהלכות נדרים הלכה ז סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ רכז סעיף א:
סו ט מיי׳ פ״ד מהל׳ מכירה הלכה יד סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ קפו וסימן ר סעיף יא [וברב אלפס ב״מ פ״ח דף קכב. וברא״ש שם סימן יג]:

מוסף רש"י

ביצחק ולא כל יצחק. שלא אמר כי יצחק יקרא לך זרע, אלא כי ביצחק (בראשית כח טו). **הלוקח כלי מן האומן לבקרו.** לבדקו ולעכבו, (רשב״ם ב״ב פז:) ואם אין בו מום יקחנו (ב״מ פא.). **ונאנס בידו.** כגון שנפל מידו ונשבר, חייב. והוא דקיצי דמיה, דסמכא דעתיה לקנותה אחרי שפסק דמיו, ואפילו אם חוזר בו ואומר איני חושש בכלי זה לקנותו ונאנס בידו קודם שהחזירו לבעליו חייב, דמדאגביה ע״מ לבדקו ולקנותו אחרי כן הוא דאיחייב ליה באחריותו, וכיון דאיחייב באחריותו היכי מיפטר תו עד שיחזירנו לבעליו (ב״ב שם).

תוספות

הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותים. שגם הכותים מקיימי מצות שבת: מאוכלי השום אסור בישראל ואסור בכותים. פי׳ אותן שמלווין לאכול שום מתקנת עזרא בע״ש וגם הכותים שומרים תקנה דאכילת שום בע״ש וכה״ג דמפרשין הכא שר״ל מאוכלי השום מע״ש תנן לקמן פרק קונם יין וכו׳ (דף סג.) קונם שום שאני טועם עד שתהא שבת אינו אסור אלא עד לילי שבת שלא נתכוין זה אלא עד שעה שדרך שבני אדם אוכלין שום: מעולי ירושלים מותר בכותים. שלא היו עולין לירושלים אלא בהר גריזים היו עובדין: **אילימא** ממקיימי שבת **אפילו** עובדי כוכבים נמי. פי׳ אם יש עובדי כוכבים אסור בהם וא״ת מאי קאמר הא סתם עובדי כוכבים אין דרכם לשבות בשבת אבל סתם כותים שובתין בשבת וי״ל דהכי קאמר אילימא ממקיימי שבת ושובתים בשבת לא בעי למימר ממלווין על השבת דא״כ לא הוה מיתסר בכותים משום דסבירא לן כותים גירי אריות הן ואינם מלווין אלא בעי למימר מקיימין אע״פ שאינן מלווין ולכך פריך מאי איריא כותים דכיון שסבר שכותים גירי אריות הן דא״כ העובדי כוכבים בכלל הכותים ויש מן העובדי כוכבים ששובתים בשבת ולהכי פריך אפילו עובדי כוכבים נמי:

אמתני' בזבינא מיצעא ודשמואל בבזבינא חריפא תניא כותיה דשמואל (א) גהלוקח כלים מן התגר לשגרן לבית חמיו ואמר לו אם מקבלין אותן ממני אני נותן לך דמיהם ואם לאו אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן נאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר דההוא ספסירא דשקל חמרא לזבוני ולא איזבן בהדי דהדר איתנים חמרא חייביה רב נחמן לשלומי איתיביה רבא לרב נחמן נאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור אמר ליה החזרה דספסירא הולכה היא דאילו משכח לזבוני אפילו אבבא דביתיה מי לא מזבין ליה: מתני' וקונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים שאני נהנה למולים יאסור בערלי ישראל ומותר במולי עובדי כוכבים שאין הערלה קרויה אלא לשם עובדי כוכבים שנא' [1]כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב ואומר [2]והיה הפלשתי הערל הזה ואומר [3]פן תשמחנה בנות פלשתים פן תעלוזנה בנות הערלים רבי אלעזר בן עזריה אומר חמאוסה היא הערלה שנתגנו בה רשעים שנא' כי כל הגוים ערלים רבי ישמעאל אומר טגדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות רבי יוסי אומר גדולה מילה ישדוחה את השבת (א) חמורה רבי יהושע בן קרחה אומר כגדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה (ב) מלא שעה רבי נחמיה אומר גדולה מילה לשדוחה את הנגעים (ג)רבי אומר מגדולה מילה שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנאמר [4]התהלך לפני והיה תמים דבר אחר גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנאמר [5]כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי: גמ' תניא ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה שנאמר [6]ויפגשהו ה' ויבקש המיתו אמר רבי (ג) ח"ו שמשה רבינו נתרשל מן המילה אלא כך אמר אמול ואצא סכנה היא שנאמר [7]ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וגו' אמול ואשהא שלשה ימים הקב"ה אמר לי [8]לך שוב (ה) מצרים אלא מפני מה נענש משה
מפני

ר"ן

דמיה סמך ליה אסוגיין דבפרק הספינה כי היכי דהתם נמי לא חש לאוקמה דוקא בזבינא חריפא כדמוקי לה בסמוך משום דההיא סוגיא דהתם אסוגיא דהכא נמי סמכא: (ח) **ואי הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה נמי.** דהא אמרת דבמקח ליכא הנאת מוכר:

מתני' בזבינא דרמי על אפיה. הלכך שוה בשוה הנאת מוכר היא שאינו מוצא לוקחין ולאו הנאת לוקח דכיון דלא קפיץ עליה זבינא מצוי הוא תמיד ללוקח ואינו נהנה במקחו. **ודשמואל בזבינא חריפא** ומש"ה הנאת לוקח היא שהכל קופצין עליו ואין למוכר שום הנאה במכירתו דהא כל אימת דבעי מזבין ליה: **א"כ אימא רישא לוקח ביתר.** וכיון דזבינא דרמי על אפיה הוא למה ליה ליקח ביתר אפילו לוקח שוה בשוה לא מיתהני ביה איהו כלל אלא מוכר כיון דזבינא דרמי על אפיה הוא. ועוד אימא סיפא היכא דאסר הנאתו על ישראל דקתני מוכר ביתר ואי זבינא דרמי על אפיה הוא אפילו שוה בשוה דליכא הנאה ללוקח כלל אלא למוכר: **סיפא בזבינא חריפא.** כלומר רישא אשמועינן דינא דזבינא דרמי על אפיה וסיפא אשמועינן דינא דזבינא חריפא. ומיהו אכתי לא מפרקא קושיין אמאי רישא לוקח ביתר אלא לפרוקי קושיא דסיפא אתינן: **אי הכי לוקח בפחות אפי' שוה בשוה נמי.** דהאמר שמואל דבזבינא חריפא לוקח מתהני ולא מוכר דמשום הכי חייב באונסין לפי שכל הנאה שלו: ע"כ שייך לע"א **מתניתין בזבינא מציעא ודשמואל בזבינא חריפא.** כלומר דבזבינא מציעא איכא הנאת מוכר ולוקח ומש"ה כשאסר הנאת ישראל עליו לוקח ביתר ומוכר בפחות כי היכי דלא ליתהני וכשאסר הנאתו על ישראל לוקח בפחות ומוכר ביתר כי היכי דלא ליתהנו איניהו דבזבינא מציעא כי מזבן ליה שוה בשוה תרוייהו מיתהנו. ונראה בעיני דגמרא ודאי כי מוקי מתני' בזבינא דרמי על אפיה א"נ בזבינא חריפא מידע ידע דמתני' לית לה אוקימתא בהכי אלא לגלויי דיני קא בעי ולאשמועינן דזבינא דרמי על אפיה הנאת מוכר ולא לוקח וזבינא חריפא הנאת לוקח ולא מוכר וזבינא מציעא הנאת שניהם והני מילי כשנמכר שוה בשוה אבל כי נמכר ביותר אפילו זבינא חריפא הנאת מוכר ולא לוקח וכי נמכר בפחות אפילו זבינא דרמי על אפיה הנאת לוקח ולא מוכר. הדין הוא כללא דשמעתא: **ואם לאו אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן.** כלומר לפי מה שנהניתי במה שיחזיקו לי טובה כשהן רואים שאני מחזר לשגר להם כלים: **נאנס בהליכה חייב.** לפי שכל הנאה שלו והיינו סייעתיה דשמואל: **ובחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר.** ונושא שכר פטור על האונסין. ומיהו בגנבה ואבדה חייב כנושא שכר דהא אסיקנא בפרק האומנין [ב"מ פא.] שכל שואל לאחר שכלו ימי שאילתו נעשה שומר שכר דהואיל ונהנה מהנה ומוכח לה התם מהך ברייתא דכיון דבהליכה הוה שואל בחזרה מיהא נהי דלא הוי שואל שומר שכר הוי: **ההוא ספסירא דשקל חמרא לזבוני בשוקא.** דרכן של אותן סרסורין היה ליקח בהמה בדמים קצובים והיו מתנים עם הבעלים שאם לא ימצאו לוקחין שיחזירוה להם והכי מוכח בהדיא בפרק האומנין [שם] בהאי עובדא גופיה דמייתי לה התם בלישנא אחרינא: **חזרה דספסירא כהליכה היא.** כלומר כהליכה דמשגר לבית חמיו דמי דהכא נמי בחזרה אי משכח לזבוני מזבין לה: **מתני' שאני נהנה לערלים וכו' שאין הערלה קרויה אלא לשם העובדי כוכבים.** דכולהו אפילו מולים מיקרו ערלים כדכתיב כי כל הגוים ערלים אע"ג דאית בהו מולים: **ואומר והיה הפלשתי הערל.** כלומר דאי מקרא קמא איכא לדחויי דכי קאמר כל הגוים ערלים ערלי לב קאמר והיינו דקאמר סיפיה דקרא דכל בית ישראל ערלי לב כמותם מש"ה אמר ואומר והיה הפלשתי הערל הזה דקא קרי ליה דוד ערל אע"ג דלא ידע אי נולד כשהוא מהול וכ"ת נולד כשהוא מהול לא שכיחא ואומר פן תעלוזנה בנות הערלים ואי אפשר לעם גדול שלא יהיו בהם כמה אנשים שנולדו כשהם מולים ואפילו הכי אמר בנות הערלים: **שלש עשרה בריתות נכרתו עליה.** שלש עשרה בריתות נכתבו בפרשת מילה [בראשית יז]: **גדולה מילה שהיא דוחה שבת החמורה.** דכתיב וביום השמיני ימול [ויקרא יב] ביום ואפילו בשבת [שבת קלב.]: **מלא שעה.** אלא מיד שנתרשל בקש המלאך להורגו: **שהיא דוחה את הנגעים.** דכתיב ימול בשר ערלתו [ויקרא יב] ואפילו יש שם בהרת יקוץ: **לא נקרא שלם עד שמל.** דכשצוהו על המילה א"ל הקב"ה התהלך לפני והיה תמים: **שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה.** שנאמר [שמות כד] הנה דם הברית. ואע"ג דהאי דם לאו דם מילה הוא אלא קרבן מ"מ כיון דבתורה כולה כתיב ברית ובמילה נמי כתיב ברית מצותה שקולה כנגד כל המצות: **גמ' אמול ואצא סכנה היא.** אם ילך בדרך תוך ג' ימים דכל ג' ימים כאיב ליה: **דכתיב ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים.** ולאו למימרא דביום השלישי כאיב ליה טפי מיומא קמא אלא לכך המתינו שמעון ולוי עד יום השלישי כדי שיהו חלושין ביותר שנכאבו ג' ימים והכי מוכח בפ' ר"א דמילה (שבת קלד:):
שנתעסק

רש"י

מתני' בזבינא מיצעא. דלא הוי זבינא חריפא ולא זבינא דרמיא על אפיה לפיכך שוה בשוה לא דזימנין הוי הנאת מוכר וזימנין הוי הנאת לוקח: **ודשמואל.** דאמר חייב: **בזבינא חריפא.** דודאי הוי הנאת לוקח לפיכך כי נאנס בידו חייב אפי' שוה בשוה דהנאת לוקח היא: **נאנסו בהליכה חייב.** ו)(מפני שהוא כנושא שכר) בההיא הנאה דאית ליה שמניחו להוליכו לבית חמיו גמר ומקני נפשיה: **בחזרה פטור.** דלית ליה הנאה שלא נתקבלו: **ספסירא.** מי שלוקח בהמה ע"מ למוכרה לאלתר: **בחזרה פטור.** וה"נ כי אתניס בחזרה אתניס (ד) לפטור: **מי לא מזבין ליה.** ובחזירה נמי כנושא שכר ז)הוי: **מתני' ואסור במולי עובדי כוכבים.** דבכלל ערלים הן: **ערלי ישראל.** בכלל מולים הן כגון שמתו אחיו מחמת המילה: **שהיא דוחה שבת חמורה.** דכתיב וביום השמיני ימול (ויקרא ט) ואפילו בשבת: **שכל זכיותיו של משה לא עמדו לו.** בשעה שנתרשל מן המילה שנאמר ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו (שמות ד): **שדוחה את הנגעים.** דכתיב וביום השמיני ימול ואע"פ שיש שם בהרת יקוץ: **דכתיב התהלך לפני והיה תמים.** וכתיב בתריה ואתנה בריתי ביני ובינך: **גמ'**
מפני

פירוש הרא"ש

בטובת הנאה שאני נהנה. במה שמחזיקים לי טובה שהייתי רוצה לכבדם: פטור מפני שהוא כנושא שכר. אחזרה קאי דתו לא הוי שואל דפסקה הנאתו ומיהו ש"ש הוי וחייב בגנבה ואבדה דהואיל ונהנה מהנה: ההוא ספסירא. סרסור מקבל החפץ בקצבה אם ימכור ביותר המותר שלו ואם לא ימצא קונים יחזיר החפץ לבעליו: מותר בערלי ישראל. שמתו אחיו מחמת מילה: מותר במולי עובדי כוכבים. כגון ערבי מהול או גבעוני מהול: י"ג בריתות נכרתו עליה. בפרשת מילה שנאמר לאברהם אבינו ע"ה כתיב י"ג פעמים ברית: שהיא דוחה את השבת. כדדרשינן בפרק ר"א דמילה (שבת קלא:) וביום ואפילו בשבת: שהיא דוחה את הנגעים. דדרשינן ימול ואפילו במקום בהרת ואין כאן משום קוצץ בהרתו שהוא בלאו דכתיב השמר בנגע הצרעת: מפני שנתעסק במלון. וקרוב למצרים היה ואין עוד סכנה:

תוספות

שנכרתו עליה י"ג בריתות. לא וחשוב [מואתנה] (את) בריתי ביני וביניך עד בריתי אקים את יצחק (בראשית יז) יש י"ג בריתות: הנה דם הברית אשר כרת וכו'. אע"ג דפשטיה דקרא בהרצאת דמים בדם שנתן משה באגנות משתעי מ"מ מוקי ליה נמי בדם מילה כשנכנסים לברית כדאמרינן (כריתות דף ט.) במה נכנסו אבותינו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים מצינו דם מילה קרי דם ברית דכתיב (שמות כד) הנה דם הברית אשר וגו':

עין משפט נר מצוה

סז א ב מיי' פ"ז מהל' נדרים הלכה ז סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכז סעיף א:

סח ג מיי' פ"ב מהל' שלוחין הלכה ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קפו סעיף א:

סט ד מיי' שם הל' ז סמג שם טור ש"ע שם סעיף ב:

ע ה מיי' שם טור ש"ע שם:

עא ו מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' כב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' ריז סעיף מא:

עב ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף מב:

עג ח מיי' פ"ג מהל' מילה הל' ח טור"ד סימן רס:

עד ט מיי' שם הל' ט סמג עשין כח טור"ד שם:

עה י מיי' פ"א שם הל' ט סמג עשין כו טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף ב:

עו כ מיי' שם פ"ג הל' ט טור"ד סימן רס:

עז ל מיי' שם פ"א הל' ט סמג עשין כו טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף א:

עח מ מיי' שם פ"ג הלכה ח טור"ד סי' רס:

מסורת הש"ס

א) ב"מ פא., ב) יבמות עא. ע"ז כז., ג) [בע"י הגי' ר"מ], ד) [בע"י עוד הגירסא רבי אומר גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל המלות שנאמר הנה דם וגו' וכ"ה גי' הר"ן ותוס'], ה) ל"ל מלרימה. יעב"ץ, ו) רש"א מ"ז, ז) לפי הגהת רש"א ל"ל לא הוי, ח) [שייך עוד לע"א],

תורה אור השלם

1. עַל מִצְרַיִם וְעַל יְהוּדָה וְעַל אֱדוֹם וְעַל בְּנֵי עַמּוֹן וְעַל מוֹאָב וְעַל כָּל קְצוּצֵי פֵאָה הַיֹּשְׁבִים בַּמִּדְבָּר כִּי כָל הַגּוֹיִם עֲרֵלִים וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל עַרְלֵי לֵב: ירמיהו ט כה

2. גַּם אֶת הָאֲרִי גַּם הַדּוֹב הִכָּה עַבְדֶּךָ וְהָיָה הַפְּלִשְׁתִּי הֶעָרֵל הַזֶּה כְּאַחַד מֵהֶם כִּי חֵרֵף מַעַרְכֹת אֱלֹהִים חַיִּים: שמואל א יז לו

3. אַל תַּגִּידוּ בְגַת אַל תְּבַשְּׂרוּ בְּחוּצֹת אַשְׁקְלוֹן פֶּן תִּשְׂמַחְנָה בְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים פֶּן תַּעֲלֹזְנָה בְּנוֹת הָעֲרֵלִים: שמואל ב א כ

4. וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא יְיָ אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֵל שַׁדַּי הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים: בראשית יז א

5. כֹּה אָמַר יְיָ אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי: ירמיהו לג כה

6. וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בַּמָּלוֹן וַיִּפְגְּשֵׁהוּ יְיָ וַיְבַקֵּשׁ הֲמִיתוֹ: שמות ד כד

7. וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חַרְבּוֹ וַיָּבֹאוּ עַל הָעִיר בֶּטַח וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר: בראשית לד כה

8. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְיָן לֵךְ שֻׁב מִצְרָיִם כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְבַקְשִׁים אֶת נַפְשֶׁךָ: שמות ד יט

הגהות הב"ח

(א) משנה השבת החמורה: (ב) שם עליה אפי' מלא שעה: (ג) שם אמר ר' יוסי ח"ו: (ד) רש"י ד"ה בחזרה וכו' ולפטור:

גליון הש"ס

גמ' בהליכה חייב. עי' בהר"ן פ"ק דמס' ע"ז דף שלג ע"ב:

מוסף רש"י

לשגרן לבית חמיו. סבלונות לארוסתו (ב"מ פא.). **לפי טובת הנאה שבהן.** שיחזיקו לי טובה שפקדתים בסבלונות (שם). **נאנסו בהליכה חייב.** דהואיל וקלך דמיהן ומשכן לשם לקיחה, הרי הם לקוחין בידו עד שידע שאינה לקוחה (שם). **בחזרה פטור.** מאונסין, מפני שהוא כנושא שכר. בחזירה ולא כשואל, ומהו נשיאות שכרו הואיל ונהנה שנתפאר בהן (שם). או: בהליכה דחייב קאי מפני שהוא כנושא שכר דאית ליה [הנאה] וגמר ומקני נפשיה, וכן נמי לעיל כשהוא מבקרו, אם אחר שאמר איני חפץ בו נאנס בידו פטור (ראמ"ה בשמו). **ספסירא.** ספסר, קונה ומוכר מיד תמיד (ב"מ נא.). **קונם שאני נהנה לערלים.** מה שאני נהנה מן הערלים אסור עלי בקונם, וקונם הוא לשון הקדש (ע"ז כו.). **מותר בערלי ישראל.** לענין נדר מולין ניהו, דהלך אחר לשון בני אדם, וישראלים לא קרו להו ערלים ועובדי כוכבים לא קרי להו מולין (יבמות עא). **התהלך לפני והיה תמים.** התהלך לפני במצות מילה ובדבר הזה תהיה תמים, שכל זמן שהמילה בך אתה בעל מום לפני (בראשית יז א).